

Název studie Priming aktivující sociální stereotypy a výkon v mentálním testu

Autor posudku Veronika Skalická

Celkové hodnocení Ve studii je zkoumán vliv stereotypů vyvolaných mechanismem primingu na výkon v mentálním testu. Autoři zde ověřují efekt zjištěný nizozemskou studií A. Dijksterhuse a A. van Knippenberga z roku 1998 ve výzkumu v reálných podmínkách. Obdobné téma nebylo v českých podmínkách dosud testováno. Práce však obsahuje závažné nedostatky. Předně, její výsledky se s nizozemskou studií nemohou porovnávat – aplikování primingu odlišných stereotypů, odlišných metod, nezohlednění kulturních rozdílů. Vzhledem k neekvivalentnosti skupin, zásadním nedostatkům designu výzkumu jsou výsledky studie nevěrohodné. V textu nejsou uvedeny všechny potřebné informace. Objevují se chybějící (pojem asimilace) a nesprávné citace (Trammell, Valdes, 1992). Použité zdroje jsou neaktuální. Závažným faktem je, že při aplikování výzkumu byla porušena etická pravidla.

V abstraktu studie je uvedeno, že významné rozdíly byly zjištěny pouze mezi muži technických a ekonomických oborů. Autoři však tyto výsledky dále generalizují. Teoretická část je logicky strukturovaná. Chybí zde však vysvětlení pojmu asimilace, stereotyp. Je zde uveden dostatek výzkumů na obdobná témata. Není zde uvedeno, proč chtějí autoři tuto problematiku dále studovat. Některé výroky si protirečí: „*Tyto rysy...se mohou aktivovat zcela automaticky...jedinec může mít tento efekt do jisté míry pod kontrolou.* (str. 3)“

Je chvályhodné, že autoři uvádí cíl výzkumu a některá jeho omezení. Závažným nedostatkem je neuvedení výzkumné otázky a hypotéz/y. Náhodnost výběru zkoumaných osob zřejmě byla narušena (svědomitější studenti se mohou na cvičení přihlašovat dříve). Celkový počet respondentů je uveden pouze v abstraktu - nepřehledné. V rámci zkoumaných osob je uvedeno věkové rozmezí (pro přehlednost zde chybí deskriptivní statistika), ale ostatní proměnné jako je inteligence, prospěch... nejsou brány v potaz. Je uvedeno, že ve vzorku bylo přibližně stejné zastoupení mužů, žen a jednotlivých oborů. Z pozdějších údajů však vyplývá něco jiného. Výzkumný soubor není ekvivalentní.

V textu není zdůvodněna volba podoby metody sběru dat (doba a obsah znalostního testu, doba primingu). Znalostní test není pro výzkum vhodný (domácí příprava jako objektivní omezení). I když důvod těchto nedostatků je ve studii popsán, nepovažují jej za ospravedlnitelný. Chvályhodné je, že autoři ve svém výzkumu zohledňují některé intervenující proměnné. Avšak možnost přítomnosti dalších vlivů na výkon v testu (hluk, osvětlení, čas psaní testu) není zdůrazněna. Definování stereotypů profesora a uklízečky jako vhodných na základě studentské diskuse považují za nedostatečné (mělo vycházet z průzkumu). Závislá a nezávislá proměnná nejsou definovány. Chybí zde operacionální definice proměnných.

Část s výsledky obsahuje závažné nedostatky prezentace dat. Nejsou uvedeny předpoklady prováděných analýz, směrodatná odchylka. Není jasné, jaká data jsou uvedena v tabulce. Zkratky v tabulce nejsou vysvětleny. Vzhledem k nedostatečné interpretaci výsledků, nelze posuzovat správnost metody. Při použití metody t-testu mohlo dojít ke značnému zkreslení dat („rybaření“ na datech). V této části studie jsou uváděny postřehy, které měly být zváženy před započítáním výzkumu. Tvrzení zde uvedená nejsou ničím podložena.

V diskusi jsou vysvětleny nedostatky výzkumu a jsou uvedeny náměty na budoucí výzkum. Dále je zde zmínka o možnostech aplikace získaných poznatků. Tvrzení, že povolání uklízečky není negativně vnímáno, je tvrzením nepodloženým. Projevilo se zde zřejmě očekávání výzkumníka. Velkým nedostatkem je odkazování se na poznatky psychologie 19. století.

Silné stránky (za co chválit)

- Téma, které nebylo v českých podmínkách dosud testováno
- Logická struktura práce

Slabé stránky (náměty na zlepšení)

- Nedostatek informací k posouzení správnosti závěrů výzkumu studie
 - Design výzkumu
 - Metoda sběru dat a výběru zkoumaných osob
 - Porušení etických pravidel
 - Neuvedení výzkumné otázky a hypotéz/y
-

Otázky pro autora studie

1. Byly zcela nebo jen částečně nevyplněné testy zařazeny do výzkumu? Pokud ne, jaký byl celkový počet testů ke zpracování pro výzkum?
 2. Proč vědomostní test trval 15 minut, obsahoval zrovna 13 otázek se čtyřmi možnostmi, a proč byla doba primingu stanovena na 7 minut?
 3. Mohli studenti testy odevzdat dříve než za 15 minut? Pokud ano, jaká byla průměrná doba psaní testu?
 4. Souviseli pak spolu nějak doba psaní testu a počty získaných bodů?
 5. Jakou roli zde hraje čas, mění se působení primingu stereotypů v čase?
 6. Jaké otázky obsahoval znalostní test?
 7. Byly zajištěny konstantní podmínky výzkumu (jakou hodinu byl test psán, rozsazovací pořádek, hluk, osvětlení...)?
 8. Co bylo řečeno před absolvováním testu studentům: konkrétně jaká byla bodová hranice pro zvládnutí testu a dal se test opakovat v případě neúspěchu?
 9. Proč bylo studentům řečeno, že při správném popisu jisté profese (v rámci primingu stereotypů) dostanou právě 5 bodů? Nemohl nepoměr bodového ohodnocení, 5 bodů za popis profese k poměru bodového hodnocení znalostního testu (-10, - 5, 0, 5, 10), snížit motivaci studentů při psaní znalostního testu?
 10. Studentům bylo řečeno, že na základě výsledků testů budou rozděleni sestupně od nejlepšího k nejhoršímu (nejlepší dostanou za test 10 bodů, dobří 5 atd.). Kolik správných odpovědí bylo třeba pro získání 10 bodů, 5
-

bodů atd.?

11. Jaký byl poměr správných odpovědí za a), za b), za c) a za d), respektive kolik správných odpovědí připadalo na první možnost, kolik na druhou, na třetí a na čtvrtou?
 12. Byli ve výzkumném vzorku nějací studenti, kteří předmět, v rámci kterého byl proveden výzkum za pomoci znalostního testu, opakovali?
 13. Byli ve výzkumném vzorku nějací studenti, kteří jsou členy určité minoritní skupiny?
 14. Zúčastnili se diskuse, na základě které byly zvoleny stereotypy, všichni z výzkumného souboru?
 15. Jaké stereotypy vlastností aktivují vámi zvolené stereotypy povolání (hloupý, inteligentní)? Byl vztah mezi těmito povoláními a představou určitých vlastností prokázán?
 16. Mají zkoumané osoby nějaké své vlastní zkušenosti s osobami představující uvedené stereotypy?
 17. Jaký byl poměr mužů a žen v rámci jednotlivých cvičení? Jak byl mezi ně priming stereotypů rozdělen?
 18. Jak může jedinec efekt vyvolaný stereotypem primingu kontrolovat?
 19. Jaký je vztah mezi silou primingu a silou chování aktivovaného pomocí tohoto mechanismu?
 20. Nemohly být přeci jen v rámci metody sběru dat provedeny změny tak, aby mohl být výzkumný soubor rozdělen do tří skupin na místo dvou (třetí skupina jako kontrolní – bez primingu stereotypů)?
 21. Mohla výsledek testu ovlivnit předchozí vzdělávací instituce (gymnázia vs. ostatní střední školy)?
 22. Definujte závislou proměnnou a nezávisle proměnnou.
 23. Jaká byla výzkumná otázka a hypotéza/y?
 24. Co znamenají zkratky uvedené v tabulce?
-